

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland) ตามคำนิยามของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำหรืออนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) หมายถึง พื้นที่ลุ่ม พื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่ลุ่มชื้นแฉะ พรุ แหล่งน้ำทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำจืดหรือท่วมอยู่ถาวรและชั่วคราว ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล ทั้งที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมไปถึงพื้นที่ชายฝั่งทะเลและพื้นที่ของทะเลในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุด มีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมและมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543) โดยพื้นที่ชุ่มน้ำถือว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติอีกประเภทหนึ่งที่มีคุณประโยชน์และมีบทบาทหน้าที่อันหลากหลายในการสร้างความผาสุกให้กับมนุษย์ (Human wellbeing) และสังคม ประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetland services) ที่สำคัญ ได้แก่ (1) ประโยชน์ในด้านการจัดหา (Provisioning services) เช่น การเป็นแหล่งสร้างผลผลิตในการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการเกษตร เป็นแหล่งอาศัย แหล่งเพาะพันธุ์ และขยายพันธุ์ของพืชและสัตว์ (2) ประโยชน์ในด้านการควบคุม (Regulation services) เช่น ช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศ สมดุลทะเล แหล่งสะสมอาหาร แหล่งสะสมน้ำใต้ดินและช่วยป้องกันน้ำท่วม (3) ประโยชน์ในด้านวัฒนธรรม (Cultural services) เช่น การเป็นแหล่งท่องเที่ยว แหล่งนันทนาการ และแหล่งเรียนรู้ สร้างสุนทรียภาพและความเพลิดเพลินใจให้กับมนุษย์ และ (4) ประโยชน์ในด้านการสนับสนุน (Supporting services) เช่น ความหลากหลายทางชีวภาพ การเป็นแหล่งหมุนเวียนของธาตุอาหารสำหรับพืชและสัตว์ เป็นต้น (Millennium Ecosystem Assessment, 2005) อาจกล่าวโดยรวมได้ว่าพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นระบบนิเวศที่มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญและมีคุณค่าต่อวิถีชีวิตทั้งของมนุษย์ พืช และสัตว์ ทั้งทางนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ และสังคมทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค ตลอดจนระดับนานาชาติ

ประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งหมด 513,115 ตารางกิโลเมตร โดยมีเนื้อที่ที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประมาณ 36,616 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 7.5 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ โดยกระจายอยู่ในบริเวณต่างๆ ของประเทศ ในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำทั้งหมดมีทั้งที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำในแผ่นดิน ประกอบไปด้วย คลอง

ห้วย ลำธาร น้ำตก แม่น้ำ หนองบึง อ่างเก็บน้ำ เขื่อน ทะเลสาบ พรุหญ้า พรุน้ำจืดที่มีไม้พุ่ม ที่ลุ่มชื้น และ พื้นที่เกษตรที่มีน้ำท่วมขัง คิดเป็นร้อยละ 44.80 และเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล ประกอบไปด้วย ปากแม่น้ำ ชายหาด หาดเลน ชายป่าเลน แนวปะการัง และแหล่งหญ้าทะเล คิดเป็นร้อยละ 55.20 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2545) พื้นที่ชุ่มน้ำมีความสำคัญและ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดต่อวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งประชาชนมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำทั้งใน ชีวิตประจำวัน ความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม การท่องเที่ยว และนันทนาการ พื้นที่ชุ่มน้ำส่วนใหญ่ใน ประเทศไทยทำหน้าที่เป็นแหล่งทำกินของผู้คน โดยเฉพาะผู้คนในชนบท เนื่องจากใช้เป็นแหล่ง เกษตรกรรม แหล่งผลิตอาหารและสินค้าส่งออกสำคัญของประเทศ โดยเฉพาะข้าว ซึ่งถือว่าเป็น ผลผลิตที่อาศัยประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำในกระบวนการผลิต นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งทำการประมง สร้างผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การผลิตดังกล่าวนำมาซึ่งรายได้ให้กับครัวเรือนและเป็นสินค้า ส่งออกสำคัญที่นำรายได้เข้าสู่ประเทศได้ปีละไม่น้อยเช่นกัน นอกจากผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ แล้ว พื้นที่ชุ่มน้ำยังมีคุณค่าเชิงนันทนาการและการท่องเที่ยว โดยเฉพาะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เนื่องจาก มีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างหนัก ด้วยความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่ชุ่ม น้ำ ประเทศไทยจึงได้มอบสัตยาบันเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาแรมซาร์ลำดับที่ 110 และอนุสัญญามีผล บังคับใช้ต่อประเทศไทยในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2541 ซึ่งการเข้าเป็นภาคีนั้นประเทศสมาชิกต้อง เสนอพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Wetland of International Importance) 1 แห่ง ซึ่ง ประเทศไทยได้เสนอพรุควนจี่เลียน ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง มีพื้นที่ 3,085 ไร่ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศแห่งแรกของประเทศไทย และเป็นลำดับที่ 948 ใน ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศของอนุสัญญาแรมซาร์ปัจจุบัน ประเทศไทยมี พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Sites) รวม 13 แห่ง คิดเป็นพื้นที่รวมประมาณ 2,474,012.5 ไร่ (Ramsar, 2013)

ตารางที่ 1.1 รายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Sites) ในประเทศไทย

ลำดับที่	พื้นที่ชุ่มน้ำ	จังหวัด	พื้นที่ (ไร่)	วันที่ประกาศ
1	พื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี่เขตนครหาดห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	พัทลุง	3,085	13 พฤษภาคม 2541
2	พื้นที่ชุ่มน้ำเขตนครหาดห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโจงหลง	หนองคาย	13,837.5	5 กรกฎาคม 2543
3	พื้นที่ชุ่มน้ำคอนหอยหลอด	สมุทรสงคราม	546,875	5 กรกฎาคม 2543
4	พื้นที่ชุ่มน้ำปากแม่น้ำกระบี่	กระบี่	133,120	5 กรกฎาคม 2543
5	พื้นที่ชุ่มน้ำเขตนครหาดห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย	เชียงราย	2,712.5	5 กรกฎาคม 2543
6	พื้นที่ชุ่มน้ำเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ (พรุโตะแดง)	นราธิวาส	125,625	5 กรกฎาคม 2543
7	พื้นที่ชุ่มน้ำหาดเจ้าไหมเขตนครหาดห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบงปากแม่น้ำตรัง	ตรัง	515,745	14 สิงหาคม 2545
8	พื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติแหลมสนปากแม่น้ำกระบี่ ปากคลองกะเปอร์	ระนอง	677,625	14 สิงหาคม 2545
9	พื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง	สุราษฎร์ธานี	63,750	14 สิงหาคม 2545
10	พื้นที่ชุ่มน้ำอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา	พังงา	250,000	14 สิงหาคม 2545
11	พื้นที่ชุ่มน้ำกุคิง	บึงกาฬ	16,500	19 มิถุนายน 2552
12	เกาะกระ	นครศรีธรรมราช	2337.5	12 สิงหาคม 2556
13	เกาะกระ เกาะพระทอง	พังงา	122,800	12 สิงหาคม 2556

ที่มา: Ramsar (2013)

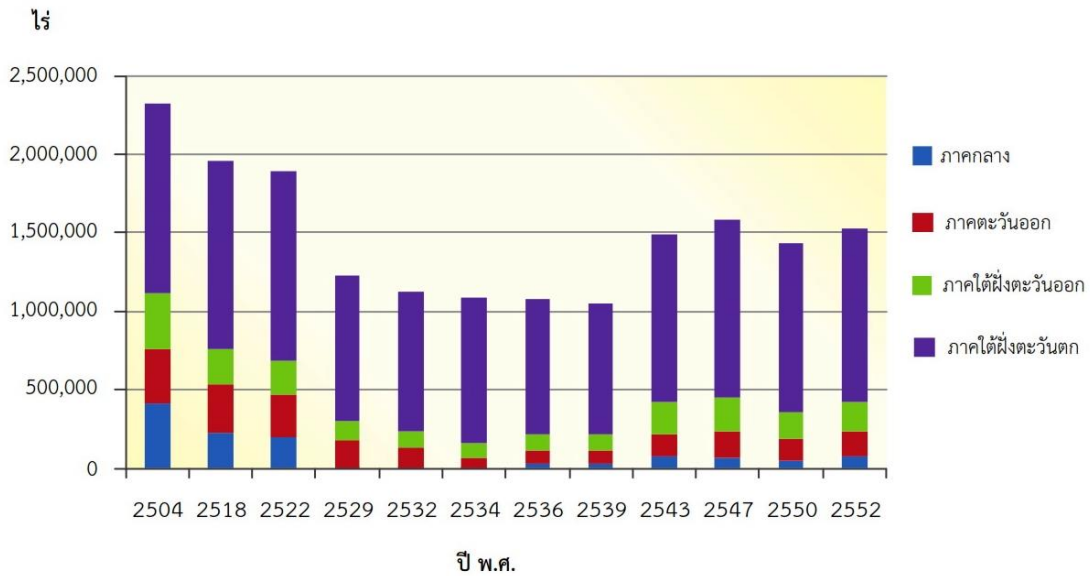
นอกจากพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศที่ขึ้นทะเบียนแรมซาร์จำนวน 13 แห่ง ยังมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่แบ่งกลุ่มตามลำดับความสำคัญอื่นๆ ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติจำนวน 61 แห่ง พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติจำนวน 48 แห่ง พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นจำนวน 19,295 แห่ง และพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีสมควรได้รับการคุ้มครองและฟื้นฟูจำนวน 28 แห่ง (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2555) จะพบว่าพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยบางส่วนได้รับการคุ้มครองในรูปแบบของพื้นที่อนุรักษ์ต่างๆ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขต

รักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า เป็นต้น แต่ยังมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับประกาศเป็นพื้นที่อนุรักษ์ และกำลังถูกคุกคามด้วยกิจกรรมการพัฒนาประเทศในรูปแบบต่างๆ

สถานการณ์พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยในปัจจุบัน พบว่าในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้สูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำ ที่ลุ่มชื้นแฉะ และหนองบึงไปเป็นจำนวนมาก สาเหตุสำคัญที่ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยลดลง ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ประกอบกับความต้องการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้อัตราการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ชุ่มน้ำเพิ่มขึ้น ประกอบกับมีความต้องการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อไปใช้ทำกิจกรรมการพัฒนาอื่นๆ เช่น การทำการเกษตร สร้างที่อยู่อาศัย แหล่งธุรกิจท่องเที่ยว การตัดถนนที่ขวางทางน้ำ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม เป็นต้น จากการศึกษาสำรวจสถานภาพหนองบึงน้ำจืดของประเทศไทยโดยมหาวิทยาลัยขอนแก่นพบว่าในปีพ.ศ. 2555 พบว่าพื้นที่หนองบึงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือลดลงประมาณร้อยละ 40 – 60 เมื่อเปรียบเทียบกับการสำรวจในปี พ.ศ. 2546 ส่วนในพื้นที่ภาคเหนือจากการสำรวจหนองบึง 22 แห่ง ในปี พ.ศ. 2553 พบว่าพื้นที่หนองบึงภาคเหนือลดลง 190,772 ไร่ คิดเป็นการลดลงร้อยละ 62.39 เมื่อเทียบกับช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2552 (สุชาติ สัยละมัย, 2556)

ส่วนสภาพพื้นที่ป่าชายเลนพบว่า ในปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยมี พื้นที่ป่าชายเลนประมาณ 2.3 ล้านไร่ แต่ในปี พ.ศ. 2552 ประเทศไทยมี พื้นที่ป่าชายเลนลดลงเหลือประมาณ 1.5 ล้านไร่คิดเป็นการลดลงร้อยละ 34.8 (ภาพที่ 1) ทั้งนี้สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนได้ทำการตรวจสอบสถานภาพทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่ป่าชายเลนทั้งประเทศระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 - 2554 พบว่าป่าชายเลนมีสภาพดีขึ้นในภาพรวมสร้างความอุดมสมบูรณ์แก่ระบบนิเวศชายฝั่งและเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพจนทำให้ป่าชายเลนของประเทศไทยอยู่ในระดับที่เป็นแหล่งผลิตธัญอาหารแก่สัตว์น้ำวัยอ่อนได้อย่างน่าพอใจ (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2555)

โดยสรุปแล้ว พื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทยถูกคุกคามอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าพื้นที่บางส่วนจะได้รับการคุ้มครอง แต่ก็ยังมีพื้นที่อีกเป็นจำนวนมากที่ถูกคุกคาม เป็นเหตุให้หนอง บึง พรุ ป่าชายเลน ชายหาดปากแม่น้ำ รวมถึงป่าชายเลนได้แปรเปลี่ยนสภาพไป พื้นที่ชุ่มน้ำที่เหลืออยู่อีกหลายแห่งกำลังถูกทำลายเนื่องจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการขยายตัวของประชากร

ที่มา: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง 2548, การแปลภาพถ่ายดาวเทียม LANDSET-5 ของโครงการ 2550 และ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง 2554

ภาพที่ 1.1 การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าชายเลนในประเทศไทยปี พ.ศ. 2504-2552¹

พื้นที่ชุ่มน้ำมีคุณค่าและมีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ พืช สัตว์ และสังคม แต่ปัจจุบันกลับพบว่าพื้นที่ชุ่มน้ำหลายแห่งในประเทศไทยมีพื้นที่ลดลงและเสื่อมโทรมอย่างมาก อาจเป็นเพราะว่าทั้งภาคประชาชนและภาครัฐบาลยังขาดข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเพียงพอในคุณลักษณะทางธรรมชาติของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ ตลอดจนขาดความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และคุณประโยชน์ที่แท้จริงของพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งจะพบว่าพื้นที่ชุ่มน้ำมักจะถูกประเมินมูลค่าต่ำกว่าที่ควรจะเป็นทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพื้นที่ชุ่มน้ำเป็นทรัพยากรที่มีลักษณะเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนรวม (Common property resource) ไม่ได้เป็นกรรมสิทธิ์เฉพาะสำหรับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทำให้ทุกคนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำได้อย่างเสรี (Open access) จากลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้ประชาชนใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำมากเกินไป (Over utilized) และไม่มีแรงจูงใจในการจัดการการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับกลไกตลาดไม่สามารถนำพาให้เกิดการใช้ทรัพยากรเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความล้มเหลวของระบบตลาด (Market failure) นั่นคือ กลไกตลาดไม่สามารถส่งสัญญาณด้านราคาหรือมูลค่าที่แท้จริงของพื้นที่ชุ่มน้ำได้อย่างถูกต้อง ทำให้ไม่สามารถสะท้อนผลประโยชน์หรือต้นทุนของสังคมอย่างแท้จริงเมื่อเกิดเปลี่ยนแปลงปริมาณหรือคุณภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งประเด็นเกี่ยวกับความล้มเหลว

¹พื้นที่ป่าชายเลนที่เพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2543 ส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงวิธีการแปลภาพถ่ายดาวเทียม

ของตลาดถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ควรพิจารณาเมื่อมีการดำเนินการใดๆ ที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในทางเศรษฐศาสตร์ การประเมินมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถือเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ทราบถึงคุณประโยชน์ที่แท้จริงของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยแสดงในรูปตัวเงิน และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมและเพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนการกำหนดแนวนโยบายในการพัฒนาประเทศให้นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนมีการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยทั่วไป การประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมสามารถแบ่งออกได้ 2 วิธีหลัก คือ วิธีการประเมินมูลค่าแบบปฐมภูมิ (Primary Valuation Methods) และวิธีการประเมินมูลค่าแบบทุติยภูมิ (Secondary Valuation Methods) งานการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในประเทศไทย ส่วนใหญ่มักจะเป็นการประเมินมูลค่าแบบปฐมภูมิ โดยมีการศึกษาและพัฒนาวิธีการประเมินอย่างแพร่หลาย สำหรับการประเมินมูลค่าพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นการประเมินมูลค่าแบบปฐมภูมิเช่นเดียวกัน ยกตัวอย่างพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Sites) ที่ได้มีผู้ประเมินมูลค่าแบบปฐมภูมิไว้ ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำพรุควนจี่เลียนเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง (ศรีสุดา ลอยผา, 2532) พื้นที่ชุ่มน้ำหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง (จุลภัทร อังศุวิริยะ, 2550) พื้นที่ชุ่มน้ำเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย จังหวัดเชียงราย (พรพิมล เลิศฤทธิ, 2550) พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ได้แก่ กว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา (อัญชุลี ชัยจำรูญพันธุ์, 2543) บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ (พนารัตน์ ชีโนเรศโยธิน, 2543) เป็นต้น จะพบว่ายังมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศและพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญลำดับอื่นๆ อีกหลายแห่งที่ยังไม่ได้ประเมินมูลค่า แต่พื้นที่ชุ่มน้ำมีบทบาทสำคัญและมีคุณประโยชน์อย่างมากต่อประชาชนดังที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งประชาชนและหน่วยงานภาครัฐควรตระหนักและให้ความสำคัญเพื่อประกอบการตัดสินใจใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความต้องการข้อมูลมูลค่า ซึ่งอาจจะต้องพิจารณาประเมินมูลค่าพื้นที่ชุ่มน้ำอื่นๆ ต่อไป

แม้ว่าวิธีการประเมินมูลค่าแบบปฐมภูมิจะเป็นที่นิยมในการศึกษาการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย แต่ในบางครั้งการประเมินแบบปฐมภูมิก็มีข้อจำกัดบางประการ เช่น พื้นที่สิ่งแวดล้อมบางแห่งไม่สามารถเข้าไปทำการประเมินได้ตามวิธีการตามปกติ รัฐบาลต้องการใช้ข้อมูลมูลค่าสิ่งแวดล้อมอย่างเร่งด่วนเพื่อประกอบการตัดสินใจดำเนินนโยบายหรือโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม หรือมีงบประมาณที่สูงในการดำเนินการวิจัยแบบปฐมภูมิ ดังนั้น วิธีการประเมินมูลค่าแบบทุติยภูมิจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่เหมาะสมในการใช้ประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม วิธีการดังกล่าวคือ วิธีการโอนมูลค่า (Value Transfer Methods) ซึ่งเป็นวิธีการสังเคราะห์งานการประเมินมูลค่าแบบ

ปฐมภูมิจากพื้นที่ต่างๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับพื้นที่ที่ต้องการศึกษา แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สร้างข้อมูลมูลค่าใหม่ แล้วโอนมูลค่านั้นมายังพื้นที่ที่ต้องการประเมินมูลค่าด้วยวิธีการที่เป็นระบบ ซึ่งการใช้วิธีการโอนมูลค่ามีข้อได้เปรียบ คือ ต้นทุนในการดำเนินการวิจัยไม่สูง และใช้ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยไม่มากนัก อย่างไรก็ตามการศึกษาด้วยวิธีนี้ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในการศึกษาในประเทศไทยมากนัก เนื่องจากอาจมีความกังวลเกี่ยวกับความสมเหตุสมผล (Validity) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) และความแม่นยำของผลการโอนมูลค่า ซึ่งจะมีผลต่อการตัดสินใจในการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ ในต่างประเทศ การประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการโอนมูลค่าค่อนข้างเป็นที่นิยมอาจจะเป็นเพราะว่าในปัจจุบันมีงานการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมแบบปฐมภูมิเป็นจำนวนมาก พอเพียงพอสำหรับการประเมินด้วยวิธีการโอนมูลค่า และผลมูลค่าจากการประเมินแบบปฐมภูมิยังมีความแตกต่างค่อนข้างมากสำหรับวิธีการประเมินมูลค่าที่แตกต่างกัน ประกอบกับต้นทุนการประเมินมูลค่าแบบปฐมภูมิที่สูง ทำให้แนวโน้มต้องการใช้ข้อมูลที่ได้จากการโอนมูลค่าเพิ่มขึ้นด้วย (Brouwer *et al.*, 1999) นอกจากนี้นักวิจัยค่อนข้างให้ความสำคัญกับประเด็นของความคลาดเคลื่อนในการโอนมูลค่า (Transfer Error) และพบว่าหลายๆ งานวิจัยได้พยายามค้นหาสาเหตุของความคลาดเคลื่อน ตลอดจนพยายามพัฒนารูปแบบ รายละเอียดวิธีการโอนมูลค่า เพื่อที่จะทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนจากการโอนมูลค่าน้อยที่สุด ซึ่งจะทำให้ผลการโอนมูลค่าที่ได้มีความน่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้ การประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมในต่างประเทศด้วยวิธีการโอนมูลค่ามีขอบเขตการศึกษาที่หลากหลายในสิ่งแวดล้อมประเภทต่างๆ เช่น การโอนมูลค่าของป่าไม้ (Barrio and Loureiro, 2010; Chiabai *et al.*, 2011; Lindhjem, 2007) การโอนมูลค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ (Brander *et al.*, 2006; Ghermandi *et al.*, 2010; Woodward and Wui, 2001) การโอนมูลค่าของป่าชายเลน (Brander *et al.*, 2012) เป็นต้น

เพื่อเป็นการขยายขอบเขตการศึกษาการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาประเมินมูลค่าพื้นที่ชุ่มน้ำด้วยวิธีการประเมินมูลค่าแบบทฤษฎี คือ วิธีการโอนมูลค่า (Value Transfer) เหตุผลที่เลือกการประเมินมูลค่าเชิงนันทนาการ เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การประเมินมูลค่าพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยส่วนใหญ่มักจะประเมินมูลค่าในเชิงนันทนาการ ซึ่งสามารถใช้งานการศึกษาเหล่านี้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ประกอบกับพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยหลายแห่งมีบทบาทด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว และยังไม่ได้รับการประเมินมูลค่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินตัวเลขมูลค่าทางด้านนันทนาการคร่าวๆ ของพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย ซึ่งจะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลประกอบการออกแบบแผนนโยบายการจัดการทรัพยากรพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นแนวทางในการใช้วิธีการโอนมูลค่าในการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมรูปแบบอื่นๆ ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การศึกษา

1.2.1 เพื่อประเมินมูลค่าด้านนันทนาการของพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทยโดยวิธีการโอนมูลค่า

1.2.2 เพื่อศึกษาความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการประเมินมูลค่าด้วยวิธีการโอนมูลค่า

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1.3.1 เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจดำเนินการโครงการต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis) ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลเพื่อการออกแบบเครื่องมือในการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3.2 เพื่อเป็นแนวทางในการใช้การโอนมูลค่าเพื่อประเมินมูลค่าพื้นที่ชุ่มน้ำและมูลค่าสิ่งแวดล้อมอื่นๆสำหรับหน่วยงานที่ต้องการใช้ข้อมูลมูลค่าสิ่งแวดล้อมในการตัดสินใจ แต่มีงบประมาณและระยะเวลาจำกัด

1.4 นิยามศัพท์

พื้นที่ศึกษา (Study site) หมายถึง พื้นที่ที่ใช้อ้างอิงเพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการโอนมูลค่ามายังพื้นที่ที่ต้องการประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อม ในการศึกษาครั้งนี้ Study site จึงหมายถึง พื้นที่ชุ่มน้ำที่ถูกประเมินมูลค่าในเชิงนันทนาการแล้ว และถูกนำมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการประเมินมูลค่าเชิงนันทนาการของพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย

พื้นที่ประเมิน (Policy site) หมายถึง พื้นที่ที่สนใจประเมินมูลค่าสิ่งแวดล้อมในการศึกษาครั้งนี้ Policy site หมายถึง พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีบทบาทในเชิงนันทนาการของประเทศไทย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved